

ALEKSANDR FAYNBERG SHE’RIYATIDA FALSAFIY-LIRIK TAFAKKUR VA POETIK INDIVIDUALLIK

Erkinova Zebo

O‘zJTDU Ingliz filologiyasi fakulteti 1-bosqich talabasi

Z.X.Bannopova

*Ilmiy rahbar: Umumiy tilshunoslik kafedrasida dotsenti, Ingliz tili funksional leksika
kafedrasida katta o‘qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada Aleksandr Faynberg she’riyatining falsafiy-lirik xususiyatlari, badiiy tafakkur tizimi hamda shoir poetikasining o‘ziga xos jihatlari filologik tahlil asosida yoritiladi. Ijodkor lirikasida vaqt va inson konsepti, ruhiy kechinmalar talqini hamda obrazlar tizimi ilmiy-nazariy qarashlar asosida tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: poetika, falsafiy lirika, badiiy tafakkur, lirik qahramon, madaniyatlararo aloqa, tarjima poetikasi.

Kirish

XX asrning ikkinchi yarmida O‘zbekiston adabiy muhitida shakllangan rusiyzabon ijodkorlar orasida Aleksandr Faynberg alohida o‘rin tutadi. Uning ijodi milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligi bilan xarakterlanadi. Shoir she’riyatida inson ruhiyati, vaqt falsafasi va ma’naviy izlanishlar yetakchi mavzu sifatida namoyon bo‘ladi. Faynberg lirikasini filologik nuqtayi nazardan o‘rganish uning poetik individualligini ochib berish hamda adabiy jarayondagi o‘rnini aniqlash imkonini beradi.

Falsafiy konsepsiya va vaqt kategoriyasi

Shoir she’riyatida vaqt kategoriyasi markaziy poetik unsurlardan biri hisoblanadi. Vaqt lirik qahramonning ruhiy tajribasi bilan chambarchas bog‘liq holda talqin qilinadi. Bu jihat ekzistensial falsafaga yaqin poetik tafakkurni yuzaga keltiradi. Faynberg lirikasida inson o‘z hayot yo‘lini anglashga urinuvchi subyekt sifatida gavdalanadi. Bunda ichki monolog, ritorik savollar va semantik takrorlar muhim badiiy vosita vazifasini bajaradi.

Obrazlar tizimi va poetik uslub

Shoir poetikasining muhim jihati — soddalik va teranlik uyg‘unligidir. U murakkab falsafiy g‘oyalarni soddagina obrazlar orqali ifodalaydi. Tabiat tasvirlari, shahar muhitining detallari va kundalik hayot manzaralari umumlashma ma’no kasb etadi. Metafora, ramziy timsollar va sintaktik parallelizm Faynberg uslubining asosiy belgilari sifatida namoyon bo‘ladi. Lirik qahramonning ichki dunyosi ko‘proq psixologik tasvir orqali ochiladi.

Tarjima poetikasi va madaniyatlararo integratsiya

Aleksandr Faynberg nafaqat shoir, balki tarjimon sifatida ham adabiy jarayonga sezilarli hissa qo‘shgan. U o‘zbek shoirlari asarlarini rus tiliga tarjima qilish orqali ikki madaniyat o‘rtasida adabiy muloqotni mustahkamladi. Tarjima jarayonida obrazlar tizimi va milliy koloritni saqlash masalasi uning faoliyatida ustuvor bo‘lgan. Bu jihat tarjima poetikasining muhim tamoyillaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

Aleksandr Faynberg 1939-yilda Toshkent shahrida tug‘ilgan va umrining asosiy qismini shu yurtda o‘tkazgan. U yoshligidan adabiyotga qiziqib, she‘riyatni inson qalbining eng nozik tuyg‘ularini ifoda etuvchi san‘at turi sifatida qabul qilgan. Shoirning ijodida hayot mazmuni, vaqt va inson qadr-qimmati kabi mavzular yetakchilik qiladi. Faynberg she‘rlarida falsafiy mushohada va samimiy lirik ohang uyg‘unlashib ketadi. Uning asarlarida insonning ichki kechinmalari, ruhiy iztiroblari va umidlari chuqur tasvirlanadi. Shoir oddiy hayotiy voqealardan katta ma‘no chiqarish mahoratiga ega edi. Shu jihat bilan u o‘quvchini o‘yga chorlaydi, qalbini larzaga soladi. Ijodkorning yana bir muhim jihat — tarjimonlik faoliyatidir. U o‘zbek shoirlarining asarlarini rus tiliga tarjima qilib, ikki xalq adabiyoti o‘rtasida mustahkam ko‘prik vazifasini bajargan. Bu esa madaniyatlararo muloqotni kuchaytirish va milliy adabiyotimizni kengroq maydonga olib chiqishda muhim ahamiyat kasb etdi. Faynberg she‘riyatining tili sodda, obrazlari ravshan, lekin mazmuni chuqurdir. U balandparvozlikdan yiroq, samimiy va tabiiy ohangda ijod qilgan. Shoirning asarlarida insoniylik, sadoqat, muhabbat va vatanparvarlik tuyg‘ulari yorqin ifodalanadi.

Xulosa

Aleksandr Faynberg she‘riyati falsafiy-lirik yo‘nalishning yorqin namunasi sifatida e‘tirof etiladi. Uning poetik tafakkuri inson ruhiyati va vaqt konsepsiyasini teran talqin qilishi bilan ahamiyatlidir. Shoirning tarjimonlik faoliyati esa madaniyatlararo adabiy aloqalarni rivojlantirishda muhim omil bo‘lgan. Shunday qilib, Faynberg ijodi filologik tadqiqotlar uchun dolzarb manba bo‘lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Faynberg A. A. Saylanma she‘rlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2005.
2. Faynberg A. A. Izbrannoye. – Tashkent: Literatura i iskusstvo, 1998.
3. Karimov N. XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.
4. Qo‘chqorov R. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Fan, 2010.
5. Boboyev T. She‘riyat poetikasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2008.

6. Lotman Yu. M. Badiiy matn strukturasini tahlil qilish. – Moskva: Prosvesheniye, 1972.
7. Baxtin M. M. Estetika va adabiyot nazariyasi masalalari. – Moskva, 1975.
8. Sharipov O. Zamonaviy o‘zbek she’riyatida falsafiylik. – Toshkent: Fan, 2012.
9. Rasulov A. Tarjima nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Tafakkur, 2014.
10. Umurov H. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Akademnashr, 2011.